

Kiszl Péter

Könyvtártudomány elméletben és gyakorlatban – intézményi együttműködés az Eötvös Loránd Tudományegyetemen

Tanulmányom az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Egyetemi Könyvtára (EK), valamint a Bölcsészettudományi Kar Könyvtár- és Információtudományi Intézete (BTK KITI) 2007-től felerősödött, modellértékű eredményeket hozó, komplex szakmai együttműködésének kulcselemeit tárja fel, melynek következményeként a felsőfokú könyvtárosképzés tartalma a valós munkaerő-piaci igényekhez, illetve foglalkoztatói elvárásokhoz igazítható és a központi könyvtár (továbbá a hálózat tagkönyvtárai) szűkös erőforrásai is jelentősen kiegészíthetők.

Bevált gyakorlatok – külföldön és Magyarországon

A könyvtártudomány köztudottan gyakorlatorientált diszciplína, így az oktatási-kutatási profil mellé közvetlenül kapcsolódó „könyvtári üzem” kedvező távlatokat ígér. Szinte mindenütt elterjedt, hogy a képzőhelyek oktatói az egyetemi könyvtárak munkatársai vagy fordítva. A valós könyvtári tapasztalat olyan hozzáadott érték az oktatásban, amely nem kizárólag a hallgatók aktuális, a jelen kérdéseire is koncentrált tanításában, a gyakorlatok könnyebb lebonyolításában nyilvánul meg, hanem érezhetően növeli a diplomák piacképességét és „eladhatóságát.”

Nemzetközi viszonylatban – a könyvtár- és tájékoztatásügyben rendszerint élen járó, legfejlettebb országokat (pl. Amerikai Egyesült Államok, Nagy Britannia) leszámítva is – több helyen töltenek be egy személyben vezető könyvtári és oktatói posztokat. Erre a gyakorlatra – Barátné Hajdu Ágnesnek, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) külügyekért felelős alelnökének személyes szakmai kapcsolatai révén – két spanyolországi bizonyíték:

- Eva María Méndez Rodríguez (Departamento Biblioteconomía y Documentación Universidad Carlos III de Madrid), a madridi egyetem professzora és az intézmény (benne a könyvtárak) gépésítéséért felelős dékánhelyettese;¹
- José Antonio Merlo Vega (Departamento de Biblioteconomía y Documentación, Facultad de Traducción y Documentación, Universidad de Salamanca), a salamancai egyetem professzora és könyvtárigazgatója.²

A környező országokban (pl. Horvátország, Románia) – a kvalifikált szakemberek hiánya miatt – kifejezetten jellemző a mindkét helyen való foglalkoztatás, például:

- Tamara Krajna (Fakultet strojarstva i brodogradnje, Sveučilište u Zagrebu), a zágrábi egyetem kari könyvtárvezetője és oktatója;³
- Mircea Regneală (Facultatea de Litere, Universitatea din București), a belgrádi egyetem professor emeritusa, korábban az egyetemi központi könyvtár munkatársa, később helyettes vezetője, majd a közelmúltig igazgatója, jelenleg a Román Könyvtárosok Egyesülete (Asociația Bibliotecarilor din România) elnöke.⁴

Igaz ez Magyarország nagy vidéki egyetemeire is, például:

- Fischerné Dárdai Ágnes a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Egyetemi Könyvtárának főigazgatója, egyben a PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar Könyvtártudományi Intézet intézetigazgató-helyettes egyetemi tanára;⁵
- Kokas Károly, a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) Klebelsberg Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese, egyben a SZTE Bölcsészettudományi Kar Kulturális Örökség és Humán Információtudományi Tanszék címzetes egyetemi docense;⁶
- Virágos Márta, a Debreceni Egyetem (DE) Egyetemi és Nemzeti Könyvtár főigazgató-helyettese, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának (EKK) elnöke, egyben a DE Informatikai Kar Könyvtárinformatika Tanszék óraadója.⁷

Mindezek ismeretében joggal merül fel a kérdés: Magyarország legnagyobb és legrégebb óta (1635)

megszakítás nélkül működő egyetemén miért nem valósult meg az együttműködés hasonlóképpen szoros formája? Az okok részletes kifejtésére jelen keretek között nem vállalkozunk, nem célunk az ilyen irányú múltba tekintés. Annyit azonban le-
szögezhetünk: történelmi, tudománypolitikai, szemé-
lyi vonatkozások egyaránt szerepet játszhattak, emellett az intézmény rendkívül összetett szerve-
zeti struktúrájára is visszavezethetők az egy külön
dolgozat terjedelmét is bőségesen kimerítő vála-
szok. Ugyanígy érintőlegesen teszünk csak emlí-
tést a felsőoktatási könyvtárakat és a könyvtáros-
képzést befolyásoló külső környezeti tényezőkről.

A szereplők és a belső (egyetemi) környezet rövid bemutatása

Egyetemi Könyvtár

A 16. század második felétől (1541) – több mint 450 éve szisztematikusan – gyarapított és folya-
matosan szolgáltató könyvtár másfél milliós állo-
mányával a *nemzeti kulturális örökség* része, de
nemzetközileg is ismert és elismert. A számos
világritkaságot (közülük 185 kódexet – ebből 14
korvinát –, illetve 1 200 ősnymtatványt, 11 000
antikvát, 16 500 barokk kötetet és 75 000 18. szá-
zadi könyvet) őrző *gyűjtemény nemzetgazdasági
szempontból is kiemelt jelentőségű*, fokozottan
védendő. Az ország első nyilvános *könyvtárpalotá-
ja* ugyanígy az egyetem büszkesége, az eredetileg
is könyvtár céljára emelt, ma már műemléképület
átadására 1876-ban került sor.⁸ Az intézmény ve-
zetője 1995-től 2013 nyaráig *Szögi László*, ezután
Kálóczi Katalin korábbi főigazgató-helyettes, aki
megbízott főigazgatóként irányítja a szervezetet
Székelyné Török Tünde és *Varga Klára* – főigaz-
gató-helyettesi státuszú – osztályvezetőkkel. (Hon-
lap: <http://konyvtar.elte.hu/hu/ek>)

Egyetemi Könyvtári Szolgálat (EKSZ)

Az ELTE *sajátos*, évtizedes, esetenként évszáza-
dos hagyományokból következően – hazai és
nemzetközi viszonylatban is egyedülállóan – *szét-
tagolt*, a rendszer egyes elemeit tekintve forráshiá-
nyos, de összességében nézve jelentős potenciált
felmutató *könyvtári hálózatot* tart fenn. Az ezt tár-
gyaló XXXIV/2009. (III. 23.) Szen. számú határozat
az *Egyetemi Könyvtár hálózati reform koncepció-
jának elfogadásához* című előterjesztésének meg-
állapításai – szinte kivétel nélkül – még ma is ak-
tuálisak.⁹

A fent hivatkozott dokumentum alapján – a szerve-
zeti *struktúra bonyolultságát* tükrözően, hosszas
egyeztetések után – 2012 tavaszára készült el és
terjesztették elfogadásra a szenátus elé az ELTE
könyvtári rendszerét jelentő *Egyetemi Könyvtári
Szolgálat* Szervezeti és Működési Szabályzatát
(SZMSZ).¹⁰ A szabályzat kimondja, hogy az EKSZ
tagkönyvtárai feladataikat együttesen, egymással
együttműködve látják el [1. § (3)]. Az EKSZ szak-
mai irányítása a *Könyvtári Tanács (KT)* és az EK
feladata [4. § (4) j)]. Az ELTE SZMSZ¹¹ rögzíti,
hogy a KT az EKSZ operatív testülete, mely a
könyvtári rendszer egészét érintő ügyekben javas-
lattevő, véleményező és ellenőrző jogokkal rendel-
kezik, elnöke az EK főigazgatója, tagjai a kari
könyvtárak vezetői, illetve képviselői, valamint az
Egyetemi Hallgatói Önkormányzat (EHÖK) dele-
gáltja (114/C. §). A KT felügyeletét ellátó testület
az *Egyetemi Könyvtári Bizottság (EKB)*, melynek
elnöke a tudományos rektorhelyettes, tagjai a gaz-
dasági főigazgató vagy helyettese, a *Gazdasági és
Műszaki Főigazgatóság (GMF) Informatikai Igaz-
gatóság (IIG)* vezetője, a kari könyvtárügyért fele-
lős dékánhelyettesek, az EK főigazgatója és az
Egyetemi Hallgatói Önkormányzat által delegált
hallgató (114/B. §). A KT és az EKB adminisztratív
működési feltételeit az EK biztosítja.

Látható, hogy az ELTE könyvtári hálózata¹² – mű-
ködési mechanizmusát tekintve – *egyedi* és nem
összehasonlítható, merőben eltér más, akár hazai,
akár külföldi felsőoktatási intézményekétől. Az EK,
a kari és a kari szervezetbe nem tartozó tagkönyv-
tárak (ld. az EKSZ SZMSZ 1. számú függelékét¹³)
egymásra utaltságból fakadó – decentralizáltsága
miatti belső konfliktusoktól és érdekkülönbségektől
sem mentes – *kényszerű szövetségének* fogható
fel. Ebből világosan következik, hogy az EK-val
kapcsolatos elképzeléseket nem lehet az EKSZ
egészétől függetlenül vizsgálni, illetve bármilyen
EK-val történő együttműködésen – közvetlenül
vagy közvetve – az EKSZ-et is kell érteni, amely
3,8 millió dokumentumot, 170 könyvtári dolgozót
(ebből 125 könyvtáros munkakörben foglalkozta-
zott) és 34 könyvtárat foglal magában.¹⁴ (Honlap:
<http://konyvtar.elte.hu>)

Könyvtár- és Információtudományi Intézet

Magyarországon elsőként itt indult meg az egye-
temi könyvtárosképzés az 1948/49-es tanévben, s
négy évtizeden keresztül – a könyvtártudományi
kutatások hagyományos központjaként – egyedüli
szakintézetként működött. A legjelentősebb könyv-
táros egyéniségek az ELTE keretein belül szereztek

diplomát és tudományos fokozatot, innen kerültek ki a később alakult képzőhelyek oktatói, nagyobb könyvtárak vezetői, a hazai könyvtárpolitika irányítói, a könyvtáros közélet meghatározó szereplői.¹⁵ A hazai könyvtáros és információs szakemberképzés területén napjainkban is vezető szerepet tölt be. Az alap (BA), mester (MA) és doktori (PhD), azaz az osztott (bolognai) képzési formákat együttesen nyújtó, a legnagyobb hallgatói létszámmal rendelkező intézet (igazgatója 2007–2011 között Sebestyén György, 2011-től Kíszl Péter) tradicionálisan a Bölcsészettudományi Karon működik. Az intézetet – e cikk írásakor letisztult szervezeti struktúrával és szakterületi profillal¹⁶ – két tanszék alkotja: a *Könyvtártudományi Tanszék* (vezetője 1998–2012 között Sebestyén György, 2013 I. félévében megbízottként Kíszl Péter, 2013 II. félévétől Barátné Hajdu Ágnes) és az *Információtudományi Tanszék* (vezetője 2003–2012 között Lóth László, 2012-től Kíszl Péter). Az *Irodalomtudományi Doktori Iskola* részeként funkcionáló Könyvtártudományi doktori program (vezetője 2000–2013 között Sebestyén György, 2013-tól Kíszl Péter) szervesen kötődik az intézethez, ahogy az intézeti könyvtár is (vezetője Patkósné Tóth Zsuzsanna). (Honlap: <http://lis.elte.hu>)

Az együttműködés kezdetei

Az addig szinte teljes elszigeteltségben dolgozó szervezeti egységek között 2007. november 28-án „tört meg a jég”, amikor Kálóczi Katalin főigazgató-helyettes és Kíszl Péter intézeti titkár – hosszas előkészítő munka után – megszervezte Szögi László főigazgató és Sebestyén György intézet-igazgató találkoztát. A megbeszélésen jelen lévő az alábbi szövegű emlékeztetőt hagyták jóvá:

„A szakmai megbeszélés célja, hogy az ELTE Egyetemi Könyvtárának (továbbiakban: EK) és az ELTE BTK Informatikai és Könyvtártudományi Intézetének, illetve Könyvtártudományi Tanszékének (továbbiakban: IKI-KT) jövőbeni szorosabb együttműködését előmozdítsa.

Ennek érdekében a szervezeti egységek jelen lévő képviselői az alábbiakban állapodnak meg:

- EK felkéri IKI-KT-t a készülő egyetemi szintű könyvtári stratégia véleményezésére, megvalósításában való szakértői közreműködésre;
- IKI-KT javaslatára EK a 2007/2008-as tanév tavaszi félévétől bekapcsolódik a BTK BA képzésű hallgatói számára egy féléves időtartamban kötelezően előírt „Informatika és könyvtárhasználat” című alapozó tantárgy oktatásába (max.

100 fős csoportokban bevezető előadások lebonyolítása az EK dísztermében);

- EK részt vesz az IKI-KT integrált könyvtári rendszerekkel foglalkozó kurzusainak gyakorlati oktatásában, az egyetemen használt HORIZON szoftver használatának betanításában;
- az előbbieken részletezett oktatásban tanuló hallgatókat EK fogadja a tantervben kötelezően előírt könyvtári szakmai gyakorlatok teljesítésére;
- EK tudományos minősítéssel rendelkező munkatársai tantárgyfelelősként, illetve oktatóként szerepet vállalnak az IKI-KT BA és MA képzésének könyvtörténeti szakirányában;
- EK és IKI-KT közös rendezvényeket szerveznek, elsősorban egyetemi könyvtári témakörben (lehetőség szerint már 2008 első felében, kapcsolódva a készülő egyetemi könyvtári stratégia tárgyalási folyamatához);
- EK és IKI-KT közös kiadványok, a képzéshez és kutatáshoz, a könyvtári gyakorlathoz kötődő nyomtatott és elektronikus publikációk kiadását tervezik;
- EK hozzájárul, hogy esetenként IKI-KT meghívott külföldi könyvtáros professzorai igénybe vehetik az EK épületében lévő vendégszobát.¹⁷

Ez volt az a történelmi pillanat, amely új távlatokat nyitott a két fél együttműködésében, és amely megindította a ma is folyó, gyümölcsöző és egyre kiterjedő közös munkát. Eredményeiről évről évre beszámoltunk az EKSZ, illetve az EK *Hagyományok és kihívások* címet viselő országos könyvtárszakmai napjain:

1. Kíszl Péter: *Összecsendül két pohár* (2011. november 3.);¹⁸
2. Kíszl Péter: *Együtt egy Másért* (2012. február 22.);¹⁹
3. Kíszl Péter: *Még, még, még, ennyi nem elég... Külső források bevonásának lehetőségei az ELTE Egyetemi Könyvtárban* (2014. március 5.).²⁰

Mi jött létre a 2007-ben kijelölt szinergiaösvényből, illetve az azóta eltelt évek során milyen új utak gazdagították a kooperációt? A következőkben a tanulmány ebbe nyújt részletesebb betekintést.

Szakmai gyakorlatok

Az elmélet és a gyakorlat találkozásának tipikus példája a hallgatók számára tanrendileg kötelezően előírt szakmai gyakorlatok területe, melynek az ELTE osztott, ún. bolognai típusú képzésében meghatározott rendszerét az 1. (informatikus könyvtáros alapképzés, összesen 300 óra) és 2. (informatikus könyvtáros mesterképzés, összesen 150 óra) táblázat szemlélteti.²¹

1. táblázat

Informatikus könyvtáros alapszakos (BA) szakmai gyakorlatok rendszere az ELTE BTK-n

Időpont	Kód	Tantárgy	Óra / félév	Kredit	Követelmény	Tematika
3. félév	BBN-IKT11-291	Szakmai gyakorlat 1.	80	4	gyakorlati jegy	Gyűjteményszervezés, állományfejlesztés
4. félév	BBN-IKT11-292	Szakmai gyakorlat 2.	80	4	gyakorlati jegy	Formai és tartalmi feltárás
5. félév	BBN-IKT11-293	Szakmai gyakorlat 3.	80	4	gyakorlati jegy	Könyvtári menedzsment, szolgáltatások szervezése
6. félév	BBN-IKT11-294	Szakmai gyakorlat 4.	60	3	gyakorlati jegy	<i>EU-információ szakirány:</i> Általános és szaktájékoztató, olvasószolgálat <i>Információ- és tudásmenedzsment szakirány:</i> Marketing és pr

2. táblázat

Informatikus könyvtáros mesterszakos (MA) szakmai gyakorlatok rendszere az ELTE BTK-n

Időpont	Kód	Tantárgy	Óra / félév	Kredit	Követelmény	Tematika
2. félév	BMA-IKTD-201	Szakmai gyakorlat 1.	60	4	gyakorlati jegy	Általános és szaktájékoztató, olvasószolgálat
3. félév	BMA-IKTD-202	Szakmai gyakorlat 2.	90	6	gyakorlati jegy	<i>Kutatás-fejlesztési információmenedzser szakirány:</i> Információs szolgáltatások szervezése, szaktájékoztató <i>Üzleti információmenedzser szakirány:</i> Információmenedzsment

2008–2013 között mindösszesen 1 190 szakmai gyakorlatot bonyolítottunk le intézetünkben (az osztatlan, ún. kifutó egyetemi és főiskolai képzés adatait nem szerepeltetjük), ebből az ELTE-re 426, az egyetem könyvtáaira 425, az EKSZ-re 418, míg az EK-ra 80 alkalom jutott (3. táblázat).²² A képzés semmiképpen sem vádolható „belterjeséssel”, hiszen az 1. ábráról is leolvashatóan hall-

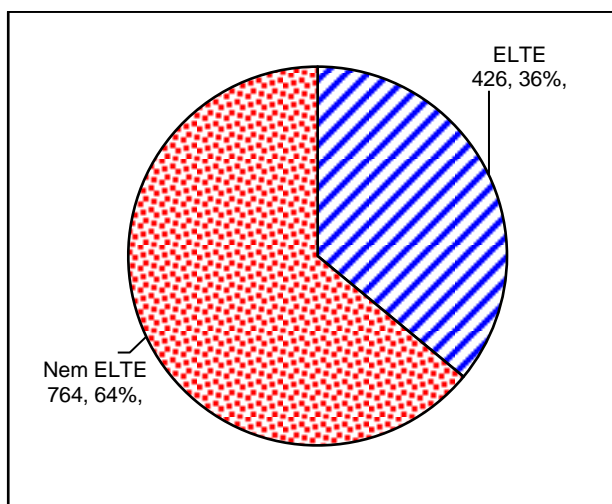
gatóink szakmai gyakorlataik 64%-át külső fogadóintézményekben töltötték el, az ELTE-nek e tekintetben „csak” 36%-a maradt. A 2. ábráról a nem EKSZ tagkönyvtárak gyakorlatai is nyomon követhetők, hiszen – az adminisztratív (fenntartói) keretek különbözősége ellenére – azok is az ELTE szerves részei.

3. táblázat

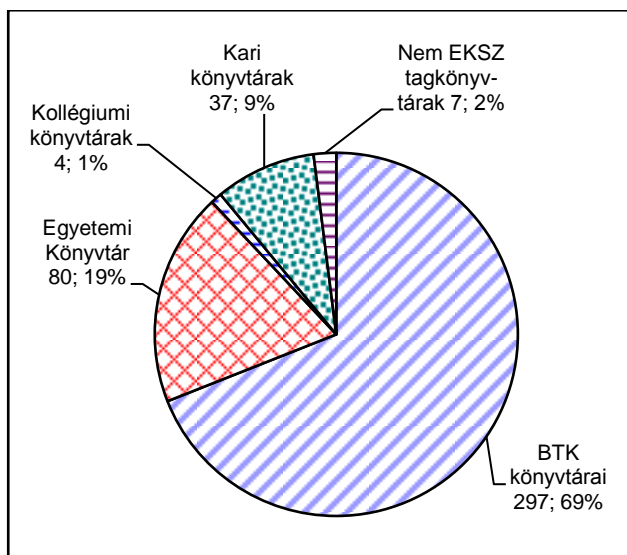
Az ELTE keretein belül – az ELTE BTK informatikus könyvtáros alap- és mesterszakos (BA és MA) hallgatói által – 2008–2013 között teljesített szakmai gyakorlatok száma

Fogadóintézmény	Gyakorlatok száma
ELTE Egyetemi Könyvtár	80
ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Könyvtára	6
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Könyvtára	4
ELTE Informatika Kar Könyvtára	4

ELTE Pedagógiai- és Pszichológiai Kar Könyvtára	8
ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Könyvtára	4
ELTE Társadalomtudományi Kar Könyvtára	2
ELTE Természettudományi Kar Könyvtára	9
ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék Könyvtára	6
ELTE BTK Angol-Amerikai Intézet Könyvtára	9
ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék Könyvtára	4
ELTE BTK Filozófia Intézet Könyvtára	12
ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék Könyvtára	2
ELTE BTK Francia Tanszék Könyvtára	19
ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtudományi Tanszék Könyvtára	2
ELTE BTK Germanisztikai Intézet Könyvtára	16
ELTE BTK Görög Tanszék Könyvtára	4
ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet Könyvtára	7
ELTE BTK Központi Olvasóterem	39
ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet Toldy Ferenc Könyvtára	20
ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet Könyvtára	8
ELTE BTK Művészettörténeti Intézet Könyvtára	27
ELTE BTK Néprajzi Intézet Könyvtára	8
ELTE BTK Ókortudományi Intézet Egyiptológiai Tanszék Könyvtára	7
ELTE BTK Ókortudományi Intézet Harmatta János Könyvtára	8
ELTE BTK Olasz Tanszék Könyvtára	10
ELTE BTK Orientalisztikai Intézet Könyvtára	1
ELTE BTK Portugál Tanszék Könyvtára	9
ELTE BTK Régészettudományi Intézet Könyvtára	11
ELTE BTK Román Filológiai Tanszék Könyvtára	5
ELTE BTK Sémi Filológiai és Arab Tanszék Könyvtára	2
ELTE BTK Skandináv Nyelvek és Irodalmak Tanszéke Könyvtára	1
ELTE BTK Spanyol Tanszék Könyvtára	13
ELTE BTK Szak módszertani Központ	2
ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet Könyvtára	8
ELTE BTK Távol-Keleti Intézet Könyvtára	7
ELTE BTK Történeti Intézet Szekfű Gyula Könyvtára	26
ELTE BTK Zenei Tanszék	4
ELTE Kerekes úti Kollégium Könyvtára	3
ELTE Kőrösi Csoma Sándor Kollégium Könyvtára	1
ELTE Egyetemközi Francia Központ Francia Pedagógiai Dokumentációs Központ	2
ELTE-CEU Középkortudományi Könyvtára	3
ELTE Konfuciusz Intézet	2
<i>ELTE Karrierközpont</i>	1
Összesen	426

1. ábra Az ELTE BTK informatikus könyvtáros alap- és mesterszakán (BA és MA) 2008–2013 között teljesített szakmai gyakorlatok intézményen kívüli (nem ELTE-s) és belüli (ELTE-s) megoszlása

2. ábra Az ELTE BTK informatikus könyvtáros alap- és mesterszakán (BA és MA) 2008–2013 között teljesített szakmai gyakorlatok intézményen belüli (ELTE) megoszlása

Az ELTE-hez viszonyítva a BTK-n belüli szakmai gyakorlatok magas jelenlétét (69%) magyarázza, hogy a kart érintő súlyos elvonások miatt a KITI prioritásként kezeli a BTK könyvtári rendszerének ilyen irányú kiszolgáltatását. Még ezzel a háttérrel is impozáns az ELTE-n belül az EK-ban gyakorlatozók közel 1/5-ös aránya, amely a legmagasabb érték nemcsak az egyetemi gyűjtemények, hanem az összes hazai könyvtár és más – akár a versenyszférából is választható partnerek – abszolút

rangsora között is: az EK vezetői hallgatóink népszerűségi listáját. Szerencsésnek is tekinthetjük ezt, mert 2012-ről 2013-ra az EK is nagy veszteséget szenvedhetett el a költségvetésében, mely a könyvtárosok számának és munkaidejének csökkentését eredményezte. Az EK szakmai gyakorlatait (durva becslés alapján 6 400 óra, amely kb. 800 db 8 órás munkanapnak felel meg) *Bikádi Katalin*, *Gulyás Katalin*, *Kálóczi Katalin*, *Székelyné Török Tünde*, *Varga Klára* irányította szakmailag, míg a szervezési feladatokat a főigazgatói titkárságon *Horváth Gabriella*, *Szépölggyi Katalin* és *Wallner György* tartotta kézben. A szakmai gyakorlatok intézeti koordinátora a KITI-ben 2008–2011 között *Boda Gáborné Köntös Nelli* egyetemi tanársegéd, 2011-től *Senkei-Kis Zoltán* egyetemi adjunktus.

Az EKSZ-en belül – ahogy az imént szóltunk róla – legkeresettebb gyakorlólé hely az EK, utána a BTK Központi Olvasóterme, majd három bölcsészintézet (művészettörténeti, történeti és irodalomtudományi) könyvtára (4. táblázat).

Az adatok értékelésekor felmerülhet az olvasóban, hogy miért nem vesszük figyelembe az egyes tanegységekenként eltérő féléves gyakorlati óraszámokat (60, 80, 90 óra/szemeszter) a statisztikai megjelenítésekben. Ennek oka az egyszerűsítés szándéka. Más módszertan alkalmazása egyrészt indokolatlanul bonyolítaná a közzétételt, és – meggyőződésünk szerint – nem hozna a befektetéssel arányban álló, merőben eltérő adattartalmú eredményeket. Másfelől fontos szem előtt tartani, hogy a hallgatói létszám jelentősen magasabb alapszakon, ezáltal a 3 db 80 órás és az 1 db 60 órás tanegység nem okoz szignifikáns különbözöséget. További érvként ugyanígy említhető, hogy a mesterképzés ún. szakirányos, 90 órás gyakorlatát (BMA-IKTD-202) jellemzően külső helyszínen, a piaci szférában végzik a diákok, amely nem tartozik cikkünk vizsgálódásának hatókörébe.

Integrált könyvtári rendszer

Az ELTE könyvtári rendszerének gépesítése jövőre immár húsz esztendeje kezdődött, 1995-ben, a *HORIZON szoftver* megvásárlásával: „1995-ben új korszak nyílt az Egyetemi Könyvtár életében, s egyszerűsített eldőlt a kérdés: múzeum könyvtárrá válunk vagy hagyományaihoz és gyűjteményéhez hű modern, hatékony könyvtárrá; működésbe lépett az egyetem által megvásárolt integrált könyvtári rendszer az Egyetemi Könyvtárban és a könyvtári hálózatban.”²³

4. táblázat

Az ELTE BTK informatikus könyvtáros alap- és mesterszakán (BA és MA) legnépszerűbb szakmai gyakorlóléhelyek (2008–2013)

Rangsor	Fogadóintézmény	Gyakorlatok száma
1.	<i>ELTE Egyetemi Könyvtár</i>	80
2.	Országos Széchényi Könyvtár	51
3.	<i>ELTE BTK Központi Olvasóterem</i>	39
3.	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	39
4.	Országgyűlési Könyvtár	32
5.	Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtár	29
6.	Infodok Információs és Ügyviteli Szolgáltató Kft.	28
7.	<i>ELTE BTK Művészettörténeti Intézet Könyvtára</i>	27
8.	<i>ELTE BTK Történeti Intézet Szekfű Gyula Könyvtára</i>	26
9.	OFI Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum	21
10.	<i>ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet Toldy Ferenc Könyvtára</i>	20

A képzésben is már viszonylag korán előremutató kezdeményezések történtek, elsősorban 1995 őszén, *Voit Krisztina* akkori tanszékvezető (1994–1998) által – a *Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE)*, a *Könyvtári és Informatikai Kamara (KIK)*, az *IQSOFT Rt.* és a *Budapesti Könyvtáros-hallgatók Egyesülete* közös szervezésében – újtárra indított *Nyitott Napok* rendezvénysorozat égisze alatt.

Az IQSOFT munkatársainak kapcsolódó előadásai:

- *Fejér Gábor* (IQSOFT Rt.): TOPIC, az elektronikus dokumentum-visszakereső rendszer (1995. október 18.);
- *Langer László* (IQSOFT Rt.): DOKTÁR, az elektronikus dokumentum-visszakereső rendszer (1995. november 22.).²⁴

További vonatkozó szakmai prezentációk:

- *Vajda Mária*: OLIB újdonságok (1996. április 24.);²⁵
- *Majkó Katalin*: A Voyager-rendszer a Képzőművészeti Főiskola könyvtárában (1996. november 13.)²⁶

Egész napos szemináriumok:

- Voyager (1997. február 28.);
- Oracle (1997. május 23.).²⁷

A kezdeti lendületet azonban nem kísérte dinamikus folytatás. Az ELTE *retrospektív katalóguskon-*

verziója, illetve az új dokumentumok rögzítése – figyelemmel a több milliós hátralékra – nehezen halad, mára az állomány feldolgozottsága kb. 30%-os (az EK-ban kb. 21%-os).²⁸

A könyvtárosképzésben ugyanígy állandó problémaként jelentkezett a *szoftverek hiánya*, amelyekkel „élesben” is gyakorolhatnának a hallgatók. Hiába állt rendelkezésre az EKSZ-ben a HORIZON, majd 2011-től az ALEPH, azoknak a használatára – a kliensek hiánya miatt – a KITI-ben nem volt lehetőség. A helyzet 2012 februárjától gyökeresen megváltozott, amikor „együttműködési megállapodást írt alá a Monguz Információtechnológiai Kft. és az ELTE BTK Informatikai és Könyvtártudományi Intézete képviselőjében Kármán László ügyvezető igazgató és dr. Kiszl Péter intézetigazgató habilitált egyetemi docens. A megállapodás értelmében a Monguz Információtechnológiai Kft. a 2012/2013-as tanév végéig térítésmentesen biztosítja a Magyar Termék Nagydíjas HunTéka integrált könyvtári rendszer összes modulját intézetünk számára (az oktatás igényei szerinti demó adatokkal feltöltve, a képzésben résztvevők létszámának megfelelő felhasználói licence-szel). A jövőbeni együttműködés egyik fő célja, hogy hallgatóink minél több gyakorlati tapasztalatot szerezzenek a könyvtári munkafolyamatokat integráltan kezelő és automatizáló rendszerek működéséről.”²⁹ A HunTéka rendszer oktatására 2012 szeptemberétől – a máig élő együttműködési megállapodás létrejöttében kulcsszerepet játszó – Bo-

da Gáborné Köntös Nelli egyetemi tanársegéd BA szintű kurzusai keretében került sor. Első ízben az őszi félévben, a BBN-IKT11-203 Formai feltárás, dokumentum-leírás 3. című tárgy hallgatói ismerkedhettek meg a program katalógusmoduljával, melyben a hagyományos dokumentumok bibliográfiai leírásának technikáját gyakorolhatták. A rendszer további elemeinek felfedezése a 2012/2013-as tanév tavaszi félévben folytatódott a BBN-IKT11-252 Információelmélet, adatbázis-építés és -kezelés, könyvtárgépesítés 2. című órán. A rendszer üzembe helyezése ma is fokozottabb gépi gyakorlást tesz lehetővé, és a számonkérés gyakorlati része is a szoftver segítségével zajlik (minden hallgató saját felhasználói névvel és jelszóval rendelkezik a zárthelyi megírása során).

A sajátos szoftverínséget csak 2013 júliusára sikerült teljesen felszámolni, Kálóczi Katalin és Kiszl Péter hosszas vezetői egyeztetése eredményeként a KIT1 alagsori, 103-as számú géptermebe telepített ALEPH integrált könyvtári rendszerrel. Eddig az időpontig sohasem volt futtatható az *intézet géptermeiben az ELTE által aktuálisan használt integrált könyvtári rendszer*. Az oktatásban az ALEPH-et először a 2013/2014-es tanév őszi félévében vezette be Boda Gáborné Köntös Nelli tanárnő, a BBN-IKT11-203 Formai feltárás, dokumentum-leírás 3. alapszakos óra alkalmával. A másodéves hallgatók ugyanis ekkor már rendelkeznek azokkal az elméleti alapismeretekkel, amelyek a katalógizálási modul működésének a megértéséhez feltétlenül szükségesek. Az ALEPH további részegységeinek bevonása a képzésbe jelenleg is folyamatos, felmenő rendszerben. Megjegyzendő, hogy a HunTékával ellentétben az ALEPH rendszerben nem rendelkezünk önálló hallgatói profilokkal, így az évközi és év végi számonkérések bonyolítására sajnos nem alkalmas a felület.

Fontos megemlíteni, hogy az ALEPH és a HunTéka uralkodó jelenléte mellett további rendszerek (pl. *Corvina*, *Szikla*, *Szirén*, *Textlib*) is szerepelnek tematikáinkban, melyeket – demó verziók hiányában – egyéb demonstrációs eszközök segítségével ismerhetnek meg a hallgatók.

Szakdolgozatok, doktori disszertációk

Nem szükséges különösebb indoklás annak magyarázatára, hogy a két fél együttműködése *katalizáló hatással bír a hallgatókra is*. A diákság egyre inkább érdeklődik az EK tevékenysége iránt, mely a szakdolgozati *témaválasztásokban* is megnyilvánul. 2009 óta közel tíz szakdolgozat készült már az

EKSZ, illetve az EK vonatkozásában (intézetünk képzési profiljából, szakirányos kínálatából adódóan elsősorban gazdálkodás, menedzsment és pr-témakörökben):

- 2009. *Oláh Marianna* (BA): Pr lehetőségek az ELTE Egyetemi Könyvtárában (témavezető: Kiszl Péter),
- 2010. *Dóczy Dorottya* (BA): Egyetemi könyvtári szolgáltatások – hallgatói igények (témavezető: Kiszl Péter),
- 2010. *Strbka Eszter* (BA): Könyvtárgazdaságtan: az ELTE Egyetemi Könyvtár hatékonyságának vizsgálata (témavezető: Kiszl Péter),
- 2011. *Bársony Edina* (osztatlan egyetemi): Mystery shopping az ELTE BTK könyvtáraiban (témavezető: Kiszl Péter),
- 2011. *Simon Eszter* (MA): Igények és szolgáltatások az ELTE BTK könyvtáraiban (témavezető: Kiszl Péter),
- 2012. *Simon Orsolya Noémi* (MA): Az ELTE BTK-án elérhető angol nyelvű online adatbázisok keresőrendszereinek összehasonlítása (témavezető: Sebestyén György),
- 2012. *Strbka Eszter* (MA): Belső szervezeti kommunikáció vizsgálata a magyarországi egyetemi könyvtárakban (témavezető: Kiszl Péter).

Jelenleg is dolgozik *Szarka Beáta* mesterképzésű hallgató „Mystery shopping az ELTE Egyetemi Könyvtárban és a kari könyvtárakban” című munkáján (témavezető: *Németh Katalin*).

Természetesen korábban is – igaz, kisebb intenzitással, de – jellemző volt az egyetemi könyvtári rendszerrel foglalkozó szakdolgozati témaválasztás, például:

- 2004. *Tóth János* (osztatlan főiskolai): Az Egyetemi Könyvtár katalógusrendszere a kezdetektől az 1950-es évekig, illetve a Központi Címjegyzék felépítésének ismertetése (témavezető: *Pogány-né Rózsa Gabriella*),
- 2005. *Apari József* (osztatlan főiskolai): Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei – repertórium. (témavezető: *Pogány György*).

Boda Gáborné Köntös Nelli *Könyvtári önértékelés, a minőség értékelése a dokumentum-leírásban* című doktori disszertációjának³⁰ megszületése ugyancsak a két intézmény példaértékű kooperációjának hozadéka, amely elsősorban a szerző K21 projektben történő intenzív és kitartó munkájának köszönhető. A sikeres védés 100%-os *summa cum laude* eredménnyel 2014. január 30-án zajlott az ELTE BTK-n. Az értekezés alapján készült tanulmány e TMT számban olvasható.³¹

K21 könyvtári minőségfejlesztési projekt

Az EKSZ K21 Könyvtári minőségfejlesztési projektjébe 2008 nyarán – Kálóczi Katalin projektvezető kérésére – kapcsolódott be intézetünk Boda Gáborné Köntös Nelli egyetemi tanársegéd személyén keresztül. Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetében folyó informatikus könyvtáros képzést képviselő Köntös tanárnő nem volt ismeretlen a formálódó hálózati együttműködésben résztvevő könyvtárak munkatársai számára, hiszen a hallgatói szakmai gyakorlatok koordinátoraként már korábban is közvetítő szerepet vállalt az intézet és a hálózati könyvtárak között. 2009-ben, a projektvezetés felkérése nyomán a *Folyamatirányítási munkacsoport vezetőjeként* folytatta munkáját, 2010-ben – minőségügyi ismeretei elmélyítése érdekében – az Egyetemi Könyvtár lehetővé tette számára, hogy elvégezhesse az OSZK Könyvtári Intézete által szervezett *A minőség értékelése a könyvtárban – a minősített könyvtár* című akkreditált, kétszer négynapos továbbképzési programot, valamint az Informatika a Nemzetvédelmi Képzésben Alapítvány (INKA) által bonyolított *Könyvtári menedzsment – Internet támogatással* elnevezésű akkreditált továbbképzést. A könyvtári hálózat első, 2010-es szervezeti önértékelésére készülve, az értékelésirányító team tagjaként részt vett az EKSZ önértékelési útmutatójának³² kidolgozásában, majd pedig külső moderátorként segítette az EK konszenzusos értékelésének elkészítését. Az önértékelés informatikai háttérét bemutató tanulmánya 2012 nyarán jelent meg a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás júliusi számában, *Moodle az ELTE Egyetemi Könyvtárban: e-learning keretrendszerrel támogatott könyvtári önértékelés* címmel.³³ Szintén ebben az évben a Folyamatirányítási munkacsoporttal kidolgozta azt a folyamatmenedzsment űrlapot és folyamatleírási útmutatót, amelyet az EKSZ sztenđer folyamatainak rögzítéséhez alkalmaznak. 2012 novemberében *A folyamatmenedzsment szerepe és jelentősége a könyvtárak minőségirányítási rendszerében* címmel előadást tartott a Hagyományok és kihívások II. szakmai napon, melynek kivonata 2013 januárjában jelent meg a Könyvtári Levelező/lap hasábjain.³⁴

A K21 projekt ugyancsak oszlopos tagja Patkósné Tóth Zsuzsanna intézeti könyvtáros, akit Kiszl Péter kari könyvtári koordinátor javaslatára – az ELTE Könyvtári Tanácsának 2012. október 12-i döntése nyomán – az ELTE BTK *kari minőségügyi felelősének* nevezett ki Dezső Tamás dékán és Szőgi László főigazgató. Az intézet könyvtárosá-

nak e funkciójában fő feladata a minőségpolitika és a minőségcélok propagálása a fakultás gyűjteményeiben, a nem megfelelő szolgáltatások (NMF) megelőzésének elősegítése, a nem megfeleléségi jelentések nyilvántartása. Patkósné Tóth Zsuzsanna az EKSZ K21 projektje keretében folyó önértékelésben is tevékeny szerepet vállal, hiszen a 2013. június 30-án kelt megbízólevele értelmében ellátja a *kari önértékelési csoport vezetői feladatait*, ehhez részt vett az INKA szakirányú felkészítő képzésében is.

Szakmai rendezvények

A *tudományos-szakmai eredmények disszeminációja* mind a könyvtárak, mind a képzőhelyek számára kiemelt feladat. Ennek jegyében számos – elsősorban a szorgalmi időszakra időzített – rendezvényt említhetünk meg, amelyek ily módon is összekötik intézményeinket. Közülük ötöt ismertetünk bővebben, a legfrissebbtől időben visszafelé haladva.

Könyvtári Nap a Trefort Kertben

Ez egy olyan, 2009-től évente megvalósuló hallgatói kezdeményezés, melynek célja, hogy „*a felsőoktatásban részt vevő diákokkal jobban megismertessék a könyvtárak szolgáltatásait.*”³⁵ Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézeti Képviselő, illetve a Magyar Információtudományi Alapítvány (MITA) által 2013 szeptemberében már ötödször lebonyolított esemény – főképpen az elsőéves hallgatók, azaz a gólyák számára – egy időpontban biztosította a több könyvtárba való beiratkozás lehetőségét. Ennek elősegítésére a *kitelepülő könyvtárak* internettel ellátott standot kaptak, ahol bemutathatták szolgáltatásaikat, árulhatták fölőspéldányaikat is. Az 5. Trefort kerti Könyvtári Napon részt vett intézmények:

- BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár;
- Budapesti Keresztény Könyvtár;
- ELTE EK;
- Goethe Institut;
- Országos Idegennyelvű Könyvtár;
- OSZK Könyvtári Intézet;
- MTA Könyvtár és Információs Központ.

EKSZ könyvtárosainak éves találkozója

Az *egyetem könyvtárosainak* immár hagyománnyá vált éves, egész napos találkozóját 2013. szeptember 2-án az ELTE BTK-n rendeztük meg (3. ábra). A program során az EKSZ könyvtárvezetői

beszámoltak az elmúlt tanév munkájáról és megosztották jövőbeli terveiket. Az egyetem könyvtárosaitól e rendezvény keretében búcsúzott el Szögi László, az EK 2013 júliusában leköszönt főigazgatója, majd a résztvevők a BTK könyvtáraival ismerkedtek, s zárásképpen a házigazda karon dolgozó kollégák tartottak előadásokat az általuk – többségében doktori tanulmányok keretében – folytatott kutatások tudományos eredményeiből.³⁶

Fodor András Hálózati életműkiadásának bemutatója

Fodor András (1929–1997) Kossuth-díjas költő, műfordító, esszéista, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főmunkatársa hálózati életműkiadásának bemutatóját 2013. május 22-én, az EK Nagyolvasójában tartottuk, ahol a neves iro-

dalmár fia, egyben kollégánk, *Fodor János* egyetemi adjunktus tárta a közönség elé a hallgatói projektmunkában elkészült, impozáns kulturális feldolgozást.³⁷

Vincze Erika Fecit című kiállítása

2013. április 11-én nyitotta meg Kálóczi Katalin főigazgató-helyettes és Kiszl Péter, a kiállítás kurátora az EK Dísztermében *Vincze Erika tipográfus 60 művéből álló tárlatát*. A szakmai méltatást Maczó Péter, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Média Intézetének docense tartotta.³⁸ Az esemény előzményeként Vincze Erika 30 kalligráfiát és computergrafikát adományozott Kiszl Péter révén az intézetnek, melyek most is termeinket díszítik.³⁹

3. ábra Az EKSZ könyvtárosainak éves találkozója az ELTE BTK-n, 2013. szeptember 2-án. Részlet a Kari Tanácsteremben tartott megnyitóból (az elnöki asztalnál balról jobbra Szögi László, Kiszl Péter, Dezső Tamás, Kálóczi Katalin, Dániel Szonja)

Forrás: <http://konyvtar.elte.hu/sites/default/files/nyito.jpg>

Prof. Ragnar A. Audunson *Public libraries as meeting places* című előadása

2012. április 18-án, az EK Nagyolvasójában vendégünk volt Ragnar A. Audunson professzor, az Oslo and Akershus University College of Applied Sciences tanára, az European Association for Library – Information Education and Research (EUCLID) volt elnöke. Bevezetőt mondott Kiszl Péter, az angol nyelvű előadást fordította és korreferátumot tartott Barátné Hajdu Ágnes.⁴⁰

Infrastruktúra optimalizálása

A KITI géptermeinek használata különféle képzésekre általános gyakorlat az EK és az EKSZ igényei szerint. 2012-től számos oktatói és könyvtáros tréning (EBSCO, EndNote, ALEPH, EDIT = ELTE Digitális Intézményi Tudástár) zajlott a Rákóczi út 5. szám alatti P09-es pincszinti és a Múzeum körút 6-8. számú épület alagsori 103-as laborjaiban. Az ELTE BTK KITI pedig rendszeresen szervez nagyobb érdeklődésre számot tartó eseményeket az *EK Dísztermébe*, amelyről már részletebben szoltunk.

Hallgatói és oktatói kapcsolatok

Az EK és az EKSZ temérdek munkatársa a KITI volt vagy jelenlegi hallgatója (BA, MA, PhD). Felsőrolásuktól – nagy számuk miatt – eltekintenénk, azonban aláhúzzuk, hogy e viszony minden bizonnyal az egyik legerősebb (formális és informális) kötelék, mely megteremti a mindennapi kommunikáció gördülékenységét.

Ahogy az EK dolgozói a KITI hallgatói, úgy ennek verzója is igaz, azaz rendszeresen kérünk fel könyvtáros kollégákat *tanrendi kurzusaink* egy-egy tematikus foglalkozásának megtartására. A folyó tanévből néhány példa:

- **Bibor Máté** (Gyűjteménykezelői osztály): BMA-IKTD-109 Hagyományos dokumentumok, régi könyvek című kurzus (mesterképzés) – kódex-bemutató az EK-ban (2013. november 27.);
- **Varga Klára** (Informatikai és fejlesztési osztály): BMA-IKTD-306 Társadalomtudományi és bölcsészettudományi tájékoztatás című kurzus (mesterképzés) – szakirodalmi adatbázisok (2013. november 28.);
- **Virág Gabriella** (Informatikai és fejlesztési osztály): BBN-IKT11-482 Projektmenedzsment című kurzus (alapképzés) – EDIT intézményi repozitórium (2014. május 14.).

Ugyanígy előfordul, hogy doktoranduszhallgatók – kreditszerzés érdekében – egy szemeszteren keresztül *folyamatos oktatási tevékenységet* vállalnak:

- **Áts József** (Informatikai és fejlesztési osztály): BBN-IKT-253 Információelmélet, adatbázis-építés és -kezelés, könyvtárgépesítés 3. (2009/2010. tavaszi szemeszter, 39 fő, szeminárium alapképzésben).

Az EK és a BTK Központi Olvasóterem munkatársai éveken át közreműködtek a Sebestyén György professzor előadásával zajlott *Informatika és könyvtárhasználat* című, könyvtáros (BBN-XKT-101) és nem könyvtáros (BBN-XIN-102) alapszakos hallgatóknak kötelezően előírt – a 2011-es kari alapszakos hálótér-felülvizsgálat során kivezetett, így a tanrendben ma már nem szereplő – kurzus oktatásában, melyet a 2010/2011-es tanév tavaszi félévéig szemeszterenként átlagosan 400-500 fő hallgatott.

Hivatali kötelékek

Az ELTE BTK KITI dominánsan megjelenik az egyetemi *Könyvtári Tanácsban*, hiszen a tagok között 2009-2013 között megtaláljuk *Nemes Lászlót*, 2013-tól *Ritzl András*t, akik az Egyetemi Hallgatói Önkormányzat (EHÖK) delegáltjai (informatikus könyvtáros hallgatók), illetve Kiszl Pétert (2009–), a BTK könyvtárainak képviselőjében. További BTK-s tagok: Deák Nóra, angol-amerikai könyvtárvezető (2009–2013); *Dániel Szonja*, a Központi Olvasóterem vezetője (2013–).

A Könyvtári Tanács mellett működő Formai almunkabizottság tagja Patkósné Tóth Zsuzsanna, aki kari szinten javítja az integrált rendszerben szereplő rekordokat, adatgyűjtést végez a BTK könyvtárairól, bevezeti a gépi leltározást stb. Az intézet könyvtárosa emellett a BTK minőségügyi felelőse és önértékelési munkacsoport vezetője, melyről már a K21-et kifejtő fejezetünkben is említést tettünk.

2009. szeptember 1-jei hatállyal Dezső Tamás, az ELTE BTK dékánja Kiszl Pétert *kari könyvtári koordinátorra* nevezte ki. Megbízatása – más fakultásokkal összehasonlítva – tulajdonképpen a kari könyvtárigazgatóval egyenértékű felhatalmazással jár (az ELTE BTK-n kari könyvtár nincsen, a Központi Olvasóterem, az intézeti és tanszéki könyvtárak, valamint a szakgyűjtemények alkotják a bölcsészkönyvtári rendszert⁴¹). Ezzel is magyarázható a BTK könyvtári hálózatának és intézetünknek

szoros együttműködése. (Az ELTE BTK könyvtári dolgozóinak száma 2013. december 31-én 34 fő, a 19 könyvtárban és 11 szakgyűjteményben a dokumentumállomány kb. 1,2 millió egység.)

Kiszl Péter több esetben könyvtári szakértőként vett részt egyetemi fórumokon és közreműködött számos (rész)stratégia megalkotásában, e cikk megírásának idején második ciklusban az *ELTE BTK Kiadvány- és Könyvtárügyi Bizottságának alelnöke*.

Projekt munkák

Az *aktuális feladatokhoz* alkalmazkodva félévről félévre indítunk *változó fókuszú hallgatói projekt-munkákat* (tanrendi projektmenedzsment-órákon vagy a témához kapcsolódó egyéb tanegységek tartalmát színesítve), melyeket tanáraink irányítanak az EK könyvtáros munkatársainak hathatós támogatásával.

MTMT feltöltések

A 2012/2013. tanév őszi félévétől összesen 11 tudós publikációs és citációs adatait rögzítettük az MTMT rendszerében a BBN-IKT11-482 Projektmenedzsment-kurzus keretében. Közreműködők: Áts József, Szabó Panna (ELTE intézményi adminisztrátorok, EK), Simon Eszter (ELTE BTK kari MTMT adminisztrátor), valamint oktatóink Németh Katalin (4 csoport) és Boda Gáborné Köntös Nelli (1 csoport). A kurzust teljesítő alapszakos hallgatók száma 89 fő, akik elsajátították az MTMT használatát, így önálló munkavégzésre is képesek szakmai gyakorlóhelyükön, valamint hivatásuk későbbi gyakorlása során.

Egyetemi Könyvtárért Alapítvány

Az alapító döntése nyomán a kuratórium elnöke 2012-től Kiszl Péter intézetigazgató (előtte Szögi László főigazgató), így az erős kapcsolat ezen a ponton is tetten érhető. (A kuratórium további tagjai: Ráday Mihály Kossuth-díjas televíziós operatőr, szerkesztő és rendező, városvédő; Szalay Krisztián, az ELTE Gazdasági és Műszaki Főigazgatóság Kontrolling Önálló Osztály vezetője; Szögi László, az EK nyugalmazott főigazgatója; Wohlmuth István önkormányzati képviselő, Belváros-Lipótváros Önkormányzata Kulturális, Emberi jogi és Nemzetiségi Bizottság elnöke).

Az *Egyetemi Könyvtárért Alapítvány (EKA)* – tevékenységének hatékonyabbá tétele érdekében – intenzív együttműködést folytat az ELTE BTK KITI-vel. Ennek hozadéka, hogy 2014 márciusától – informatikus könyvtáros mesterszakos hallgatók (Bácsi Fanni Ágnes, Baliga Violetta Lilla, Barton Dávid, Gujzer Zsuzsanna, Peresztegi Krisztina, Szarka Beáta) bevonásával, a BMA-IKTD-413 Projektmunka című gyakorlati foglalkozás részeként – önálló *standot* helyeztünk el és működtetünk az EK aulájában. A rendhagyó kezdeményezéssel az EKA céljainak népszerűsítését és támogatóinak gyarapodását kívánjuk előmozdítani, különösen a személyi jövedelemadó 1%-os *felajánlásainak* tekintetében (4. ábra).

4. ábra Az ELTE BTK informatikus könyvtáros hallgatói által – projektmunka keretében – 2014 tavaszán létrehozott és működtetett 1%-os alapítványi kampánystand az Egyetemi Könyvtárban

Az EK és az EKA kiadványait, valamint a hallgatók által készített totót (a helyes kitöltők között egyetemtörténeti köteteket sorsoltak ki), 1%-os szóróanyagokat stb. tartalmazó, roll-up-pal kiegészített promóciós asztal első alkalommal a 2014. március 5-én megtartott – már érintett – Hagyományok és kihívások III. című EKSZ szakmai napon debütált, ahol rögtön komoly érdeklődés övezte megjelenését. A program keretei között a későbbiekben – egészen 2014. május 13-ig – összesen 66 óranyi ügyeleti időt töltött el négy hallgató az EK aulájában, megszólítva az oda betérőket. A személyes jelenlétet a hallgatók igyekeztek a könyvtár nyitvatartási idejének olyan periódusaira időzíteni, amikor a legtöbb olvasó fordul meg az épületben, illet-

ve a május 20-i adóbevallási határidőhöz közeledve egyre sűrűsödtek az alkalmak. Közreműködők: Acsai János főigazgatói titkársági munkatárs és Gulyás Katalin közönségszolgálati osztályvezető (EK részéről), valamint Stummer János egyetemi tanársegéd (KITI oktatója).

Az EK és az EKA tevékenysége mentén, a 2012/2013. tanév tavaszi félévében is a *társadalmi felelősségvállalás* (CSR) köré szerveződött a Projektmunka című kurzus Boros Tibor (KITI) irányításával, Varga Klára (EK) instrukcióival. A megvitatott témakörök:

- jogi környezet feltérképezése;
- bevonható partnerintézmények, lehetséges támogatók felkutatása;
- más könyvtárak, közintézmények (versenyársak) jó gyakorlatának elemzése;
- forgatókönyv, cselekvési/intézkedési terv készítése;
- kommunikációs terv elemei.

Boros Tibor, a KITI munkatársa az EKA állandó önkénteseként is segíti az alapítványi célok megvalósulását.

A közeljövő eseményeire térve, minden bizonnyal számos oktató és hallgató fog segítő kezet nyújtani az EK és az EKA számára 2014 nyarán, amikor a *Ferenciek terei könyvtárpalota felújítása* (fűtés- és nyílászáró-korszerűsítés) miatt az állomány kb. 80%-át át kell költöztetni épületen belül, illetve külső raktárakba.⁴²

Közös kutatások

2013 elején Kiszl Péter intézetigazgató kezdeményezésére az ELTE BTK KITI kutatási együttműködésről állapodott meg az ELTE EK-val, melynek területei:

- *Közösségi hálózatok könyvtári felhasználásának vizsgálata*
126 Facebook-oldal több mint 4 500 posztjának elemzése mesterszakos hallgatók részvételével, Fodor János egyetemi adjunktus vezetésével. A kutatás részletes eredményeit a TMT jelen számában a 267–286 oldalon közöljük.⁴³
- *Adatbázisok, e-bookok tesztelése, az ehhez kapcsolódó, értékelést segítő szempontrendszer kidolgozása*
A Senkei-Kis Zoltán egyetemi adjunktus által jegyzett 3. BA-s szakmai gyakorlat (BBN-IKT11-293) eredményeképpen 2014. február 26-án, az MTA Könyvtár és Információs Központban rendezett *Springer workshopon*⁴⁴ Balogh Béla és

Veilinger Tamás informatikus könyvtáros alapszakos hallgatók *Springer e-könyvek kísérleti használata az ELTE-n* témakörben tartottak előadást.⁴⁵ Jelen félévben a *Religion Collection*, *History Collection*, *Grove Music Online*, *Grove Art Online* adattárak elemzése folyik a BBN-IKT11-261 Információs rendszerek foglalkozáson.

A kutatásokat az EK részéről Varga Klára inspirálta. Intézetünk az informatikai és fejlesztési szegmens vezetőjének továbbítja a munkák során keletkező, reményeink szerint a gyakorlatban is hasznosítható eredményeket.

További területek

IFLA publikáció

Itt említjük meg az ELTE négy könyvtárosának tollából született, az IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*) tanulmánykötetében kézbe vehető *nemzetközi publikációt*, mely a hazai könyvtári fejlesztéseket tárja a nagyvilág elé: „*a magyar fejezet a megközelítés komplex és kritikai jellegével tűnik ki, ami az olvasást némileg megnehezíti ugyan, viszont sokszínű képet ad.*”⁴⁶

Áts József (EK, intézményi MTMT adminisztrátor)
Deák Nóra (ELTE BTK Angol-Amerikai Intézet Könyvtára, könyvtárvezető)
Kiszl Péter (ELTE BTK KITI, intézetigazgató és tanszékvezető)

Varga Klára (EK Informatikai és fejlesztési osztály, osztályvezető): *Development of Libraries in Hungary. = Libraries in the early 21st century, volume 1 An international perspective. Edited by Ravindra N. Sharma/IFLA Headquarters. Berlin/Munich: De Gruyter Saur, 2012. ISBN 978-3-11-027056-3*

Hevenesi, Kaprinai, Pray gyűjtemény

Hevenesi Gábor (1656–1715), Kaprinai István (1714–1785) és Pray György (1723–1801) jezsuita történészek kéziratos, eredeti és másolati okleveleket is tartalmazó *forrásgyűjteményeinek feldolgozására* az EK pályázati támogatást nyert a *Nemzeti Kulturális Alap (NKA) Közgyűjteményi Kollégiumától*. A 2013. október 30. és 2014. szeptember 30. közötti időszakra eső munka menete:

1. a szkennelt dokumentum átnevezése a rekordnak adott jelzetnek megfelelően (a nyomtatott katalógus alapján);
2. a dokumentumok bibliográfiai leírásának elkészítése az ALEPH integrált könyvtári rendszerben;

3. az adatok feltöltése az EDIT-be;
4. a rekord- és a képfájl összekapcsolása az ALEPH-ben;
5. a rekord küldése az országos adatbázisokba (pl. MOKKA, MOKKA-R, MANDA).

A témában már – előzetes kutatásai, illetve doktori disszertációja révén⁴⁷ – kellő jártassággal rendelkező Németh Katalin egyetemi tanársegéd mellett a projekt közreműködői között szép számmal megtalálhatók hallgatóink is: *Bajcsay Péter Domokos, Farkas Csenge, Katona Réka, Kiss Attila Csaba*. Az EK részéről kapcsolattartónk Székelyné Török Tünde, a Gyűjteménykezelői osztály vezetője.

Ami erősítendő

Ismét áttekintve a 2007-es megállapodásban foglaltakat, jó érzés fogja el e sorok íróját, hiszen a célul kitűzött tevékenységeket – egy-két kivétellel – megvalósítottuk, sőt, *az együttműködés a kezdeti elgondolásoknál jóval szerteágazóbbá és elmélyültebbé is vált*, melyet alátámaszt tanulmányunk terjedelmes volta is. *Adósságunk könyvtörténeti vonalon* súlyos, de nem behozhatatlan. Az EK kincsei ugyanis olyan bázist jelentenek, amelyre nincs példa az országban, de még nemzetközi viszonylatban is elenyésző. Mentségünkre szolgáljon az informatikus könyvtáros alapszakon akkreditált könyvtörténeti szakirányunk – szomorú okból, Voit Krisztina egykori tanszékvezetőnk, doktori programunk alapítójának 2010 tavaszán, tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála miatti – szüneteltetése. Örömmel jelenthetjük, hogy az utódok kinevelése folyamatban, így reményeink szerint a kooperáció újabb ciklusának (következő 7 évének) értékelésekor sikerről számolhatunk be e téren is, hiszen intézetünk mottója: *„Régi az újjal.”*⁴⁸

A kivételes összhang távlatai

Soha nem látott eredmények várhatók a hazai könyvtáros- és információs szakemberképzés vezető képzőhelye, valamint a magyar könyvtárügy meghatározó és unikális gyűjteményének szoros együttműködéséből.⁴⁹ A két szervezeti egység 2007-től folytatott – Kálóczi Katalin és Kiszl Péter által katalizált – együttműködése nyomán az eddigiekben felsorolt tevékenységek olyan lehetőségeket nyitottak meg és reményeink szerint mélyítettek el a jövőben, amelyek mind a KITI, mind az EK *szakmai működési színvonalának jelentős emelését* eredményezik, úgymint:

- az egyetemi tudásvagyon feltárásának egymást erősítő szakszerűségét;
- a kutatói teljesítménymérés és kutatási minőségmenedzsment-rendszer működtetésének közös támogatását;
- a pályázatokon való együttes részvételt, a pályázatok által megjelölt kutatási területek közös gondozását;
- a nemzetközi és magyar partnerkapcsolatok megosztását, bevonását;
- a hálózati együttműködés kiszélesítését nem könyvtári tagokkal;
- a felhalmozódott tudás/tapasztalat/stratégiák közös feldolgozását (benchmarking);
- többoldalú (magyar és külföldi hallgatók, oktatók, kutatók, könyvtárosok, munkaadók, szakmai közönség bevonásával) vitafórum létrehozását a közös foglalkoztatási és egyéb szempontból aktuális kérdésekről;
- az együttműködés keretei között elkészített elemzések, tapasztalatok, publikációk kiadását;
- az érdekképviselői, illetve szakmai szervezetekben közös képviselőt;
- belső képzéseket; felhasználóképzések közös kijelölését, szervezését, részvételét.

Konklúzió

Tanulmányunk mondanivalója egyszerű, s az élet bármely területére könnyűszerrel adaptálható: *„egységben az erő.”* Adott *egy intézményen belül két szervezeti egység*, amelyek töretlen hittel dolgozó, hivatásukat szerető, közös tettekhez kész, egymás tevékenységét megbecsülő (vezető) munkatársai révén nem riválisként, hanem az amúgy is erőteljesen behatárolt forrásokat és lehetőségeket megosztva, azokat a lehető legjobban kihasználva, azaz egymást támogatva, *partnerként* jelennek meg küldetésük teljesítése közben.

Az elektronikus források letöltési ideje egységesen: 2014. május 19.

Köszönettel tartozom mind az ELTE Egyetemi Könyvtár, mind az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet munkatársainak a tanulmányban szereplő adatok összegyűjtésében nyújtott segítségükért.

Hivatkozások, megjegyzések

¹ http://portal.uc3m.es/portal/page/portal/biblio/teconomia_documentacion/profesores/emendez és <http://www.uc3m.es/ss/Satellite/UC3MInstitucional/es>

- /ComposicionOrganismo/1371206549244/Vicerrector
ado_de_Infraestructuras_y_Medio_Ambiente*
- ² <http://campus.usal.es/~documentacion/documentacion.php?sec=20&profesor=13> és <http://bibliotecas.usal.es/?q=en/trabajador/jose-antonio>
- ³ <http://www.fsb.unizg.hr/library/oknjiznici.php#povijest>
- ⁴ http://www.unibuc.ro/prof/regneala_m és <http://www.abr.org.ro>
- ⁵ http://www.feek.pte.hu/oktato/dr_Fischerne_prof_dr_Dardai_Agnes_ és <http://www.tudaskozpont-pecs.hu/index.php?m=2&id=55>
- ⁶ <http://www.huminf.u-szeged.hu/index.php/rolunk/munkatarsak/oktatok/kokas-karoly> és <http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/munkatarsak-munkaterulet-szerint>
- ⁷ <http://www.lib.unideb.hu/hu/vezetoink> és <http://www.inf.unideb.hu/konyvtarinfo/staff.php>
- ⁸ Egyetemi Könyvtár. Kultúrtörténeti gyöngyszem a Belváros szívében. = University Library. A Jewel Box of Hungarian Culture History in the Heart of City. Budapest, Egyetemi Könyvtárért Alapítvány. 2012. 16 p.
- ⁹ http://www.elte.hu/file/szen090323_1m.pdf
- ¹⁰ http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_8mell.pdf
- ¹¹ http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_I.pdf
- ¹² Az ELTE könyvtári hálózatának összetettségét fokozza, hogy nem minden könyvtár tartozik az EKSZ kötelékébe (példaként hozhatjuk a szerződés alapján működő szervezeti egységek, az Egyetemközi Francia Központ és a Konfuciusz Intézet gyűjteményeit).
- ¹³ http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_8mell_fugg.zip
- ¹⁴ A 2013. december 31-i statisztikai adatokat ld.: <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/3062>
- ¹⁵ SEBESTYÉN György: Az egyetemi könyvtárosképzés ötven éve. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 2001. 198 p. ISBN 9789634634680 és KISZL Péter: Transzparencia és könyvtárosképzés az ELTE BTK-n. = Könyvtári Levelező/lap. 24. évf. 2012. 12. sz. p. 3–10.
- ¹⁶ Az Informatikai és Könyvtártudományi Intézet 2003-ban alakult az ELTE BTK-n a Könyvtártudományi Tanszékből, az Informatika Tanszékből, illetve az Informatikai és Oktatástechnikai Központból. Utóbbi 2008-tól a Gazdasági és Üzemeltetési Hivatal égisze alatt működik. 2005-ben az intézet részévé vált a Főiskolai Könyvtár-Informatika Központ (az ELTE egykori Tanárképző Főiskolai Karának Könyvtár Tanszéke), mely 2008 őszére beolvadt a Könyvtártudományi Tanszékbe. 2006-ban az intézethez csatlakozott az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, amely 2009-ben a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetbe integrálódott. 2012-től az intézet új elnevezése Könyvtár- és Információtudományi Intézet, míg az Informatika Tanszék Információtudományi Tanszékké alakult át.
- ¹⁷ Emlékeztető a 2007. november 28-án az ELTE Egyetemi Könyvtár főigazgatói szobájában tartott szakmai megbeszélésről. Készítette: Kiszl Péter egyetemi adjunktus, intézeti titkár; hitelesítette: Kálóczi Katalin főigazgató-helyettes. Megtalálható az ELTE BTK KITI irattárában.
- ¹⁸ <http://www.elte.hu/hir?id=NW-2820>
- ¹⁹ KÁLÓCZI Katalin: Hagyományok és kihívások II. címmel második alkalommal rendezett szakmai napot az ELTE Egyetemi Könyvtár. = Könyvtári Levelező/lap. 24. évf. 2012. 12. p. 10–20.
- ²⁰ <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/3009>
- ²¹ Útmutató az informatikus könyvtáros alapképzésben (BA) nappali tagozaton teljesítendő szakmai gyakorlatokhoz (http://lis.elte.hu/OKTATAS/pdf/BA_szakgyak.pdf) Budapest, ELTE BTK KITI, 2013. 10 p.; Útmutató az informatikus könyvtáros mesterképzésben (MA) nappali tagozaton teljesítendő szakmai gyakorlatokhoz (http://lis.elte.hu/OKTATAS/pdf/MA_szakgyak.pdf) Budapest, ELTE BTK KITI, 2013. 4 p.; Útmutató az informatikus könyvtáros mesterképzésben (MA) levelező tagozaton teljesítendő szakmai gyakorlatokhoz (http://lis.elte.hu/OKTATAS/pdf/MAL_szakgyak.pdf) Budapest, ELTE BTK KITI 2013. 4 p. A tanulmányunkban szereplő tantárgyak beazonosítására szolgáló hálótervek elérhetősége: <http://lis.elte.hu/OKTATAS>
- ²² Az ELTE-n belüli könyvtárakban teljesített szakmai gyakorlatok száma összesen 425, mivel 1 gyakorlatot nem könyvtárban végeztek el (ELTE Karrierközpont). Korábban már említettük, hogy nem minden könyvtár tagja az EKSZ-nek (Egyetemközi Francia Központ, Konfuciusz Intézet, ELTE-CEU Középkortudományi Könyvtára), így az ott eltöltött 7 gyakorlattal csökkentett 418 rendelhető az EKSZ-hez.
- ²³ <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/1134>
- ²⁴ Sipka Júlia, az IQSOFT Rt. marketing és kereskedelmi igazgatójának tájékoztató levele a Nyitott Napok 1995. évi programjairól. Megtalálható az ELTE BTK KITI irattárában.
- ²⁵ HANGODI Ágnes: Nyitott napok – elkezdődött a második előadás-sorozat. = Könyvtári Levelező/lap. 8. évf. 1996. 2. sz. p. 29–30.
- ²⁶ Nyitott Napok – 1996. ősz. = Könyvtári Levelező/lap. 8. évf. 1996. 3. sz. p. 34.

- 27 Nyitott Napok 1997. 1. félév. Kézirat Voit Krisztina aláírásával az ELTE BTK KITI irattárban. 1997. január. p. 2.
- 28 <https://edit.elte.hu/jspui/bitstream/10831/79277/ikr/2013.pdf>
- 29 <http://elte-lis.blogspot.hu/2012/03/hunteka-az-oktatasban.html>
- 30 BODA Gáborné Köntös Nelli: Könyvtári önértékelés: a minőség értékelése a dokumentum-leírásban. Doktori értekezés. Témavezető: Sebestyén György. Budapest, ELTE BTK. 2013. 269 p.
- 31 BODA Gáborné Köntös Nelli: Önértékelés gombnyomásra: a CAF online rendszer könyvtári adaptálásának lehetőségei, Id. jelen TMT lapszám. p. 267–274.
- 32 KÖNTÖS Nelli (összeáll.): 5. kritérium; Folyamatok. = Ficzko Zsuzsanna (szerk.); ELTE EKSZ K21 Önértékelés-irányító team (szerk.): Útmutató az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálat önértékeléséhez: 1. számú változat. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár. 2010. p. 53–59. és BODA Gáborné Köntös Nelli (összeáll.): 5. kritérium; Folyamatok. = Ficzko Zsuzsanna (szerk.); ELTE EKSZ K21 Értékelésirányító csoport (szerk.): Módszertani útmutató az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálat önértékeléséhez: 2. számú változat. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár. 2012. p. 46–52.
- 33 BODA Gáborné Köntös Nelli: Moodle az ELTE Egyetemi Könyvtárban: e-learning keretrendszerrel támogatott könyvtári önértékelés. = TMT, 59. évf. 2012. 7. sz. p. 278–292.
- 34 BODA Gáborné Köntös Nelli: A folyamatmenedzsment szerepe és jelentősége az EKSZ minőségirányítási rendszerében. = Könyvtári Levelező/lap. 25. évf. 2013. 1. sz. p. 3–9.
- 35 Az ELTE könyvtárosainak hírlevele. 2009/09. 1. p. http://www.wteszt.elte.hu/file/kolibri_0909.pdf
- 36 <http://www.btk.elte.hu/hir?id=NW-1475>
- 37 <http://www.kortaronline.hu/2013/05/irodalom-fodor-andras/15853> és FODOR János: Fodor András hálózati életműkiadásról. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 22. évf. 2013. 5. sz. p. 31–38.
- 38 <http://elte-lis.blogspot.hu/2013/04/vincze-erika-fecit-cimu-kiallitasanak.html> és MACZÓ Péter: Vincze Erika kalligráfiai. = Magyar Grafika. 57. évf. 2013. 2. sz. p. 66–73.
- 39 <http://elte-lis.blogspot.hu/2012/06/vincze-erika-tipo-grafus-kiallitas-a.html>
- 40 <http://elte-lis.blogspot.hu/2012/04/vendegunk-lesz-prof-ragnar-audunson.html>
- 41 http://www.btk.elte.hu/file/konyvtari_brosura.pdf
- 42 Folyamatban lévő közbeszerzési eljárások: Az ELTE Egyetemi Könyvtár műemlék épületének energetikai korszerűsítése, gépészeti- és homlokzati nyílászáró rekonstrukciója (KEOP-2012-5.6.0-EMMI-05) http://www.elte.hu/file/kbsz_2014_ek_felujit_AF.pdf
- 43 FODOR János: A megosztó hivatás. Könyvtári jelentés a Facebook közösségi oldalon 2013/2014-ben, Id. jelen TMT lapszám, p. 275–294.
- 44 <http://eisz.mtak.hu/?p=1725>
- 45 http://eisz.mtak.hu/wp-content/uploads/2014/03/springer_ws_vetites_bb-vt_20140226.pdf
- 46 A kötet, s benne a magyar szerzők tollából származó tanulmány recenzióját ld.: KOLTAY Tibor: Egy fontos és egyenetlen könyv a 21. század könyvtárügyéről: Libraries in the early 21st century. = Könyvtári Figyelő. 58. évf. 2012. 3. sz. p. 588–590.
- 47 NÉMETH Katalin: A vasvári Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény. = Könyvtári Figyelő. 2011. 57. évf. 4. sz. p. 774–778. és NÉMETH Katalin: Könyvtári menedzsment a vasvári Domonkos Rendtörténeti Gyűjteményben. Doktori értekezés. Témavezető: Kiszl Péter. Budapest, ELTE BTK. 2013. 169 p.
- 48 Vö. KISZL Péter: Ízlik-e a bolognai? A többciklusú informatikus könyvtárosképzés eddigi tapasztalatai. = TMT. 57. évf. 2010. 1. sz. p. 3–14.
- 49 A két intézmény közös vezetése kapcsán ld.: Kálóczi Katalin továbbra is megbízott az ELTE EK élén. = KIT Hírlevél, 2014. január 24. http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=kaloczi_katalin_tovabbra_is_megbizott_az_elte_ek_elen

Beérkezett: 2014. V. 28-án.

